

МЕНЕДЖМЕНТ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ ПАРКІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ГІС-ТЕХНОЛОГІЙ

Володимир Худоба, Зоряна Руминська

*Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського, м. Львів, Україна*

За останнє десятиріччя спостерігаємо активний пошук національних пріоритетів у галузі заповідного природокористування. Провідну роль відведено створенню національних природних парків (НПП), які є однією з форм організації природоохоронних територій, що найліпше відображає сучасну концепцію, поєднання природоохоронних та соціальних функцій, адже НПП з огляду на природоохоронну функцію забезпечують відпочинок та дозвілля населення. Динамічний процес збільшення кількості НПП, спрямований на збереження унікальних природних ландшафтів, повинен передбачати баланс соціальних, економічних та екологічних інтересів сучасного суспільства.

Однак у національних природних парках не налагоджений менеджмент, що пояснюється неефективною роботою відділів екологічної освіти та туризму та відсутністю єдиної систематизованої інформації, що подається за допомогою комп'ютерних технологій. Отож необхідною передумовою розвитку і процвітання заповідної справи є застосування ГІС-технологій у їхній природоохоронній та рекреаційній діяльності, оскільки інформатизацію як характерну особливість сучасного розвитку людства представлено в туристичній діяльності насамперед створенням і функціонуванням геоінформаційних систем (ГІС).

Геоінформаційна система (ГІС) містить цифрову інформацію певних характеристик екосистем чи ландшафтів, яка призначена для відображення та аналізу інформації за допомогою спеціалізованих комп'ютерних програм.

Завдяки геоінформаційним системам можна регулювати динаміку та щільність відвідувачів, проектувати туристичні маршрути та екологічні стежки, оцінювати рельєф для потреб туризму, проводити аналіз туристично-рекреаційного потенціалу території. Однак можливості використання ГІС цим, безумовно, не обмежуються.

Характерною рисою екотуристів є глибока зацікавленість у детальній інформації про природні особливості місцевості або країни, про процеси, що відбуваються у природі, а також про об'єкти історико-культурної спадщини. Для ефективного управління рекреаційною і туристичною діяльністю, передусім, належить розробити і ефективно використовувати орієнтовані на рекреацію ГІС.

Сучасний турист бажає отримати якомога більше інформації про той чи той туристично привабливий об'єкт, що зокрема обґрунтовує розроблення програмного забезпечення на базі геоінформаційної моделі парку, виявлення та нанесення на карту різних категорій туристичних об'єктів.

За допомогою геоінформаційних технологій будують цифрові моделі рельєфу і тематичні карти крутості та експозиції схилів, що сприяє кращому вивченню рельєфу та особливостей території, по якій проходить маршрут. Це дає можливість дистанційно проектувати нові маршрути або вдосконалювати наявні, визначати найбільш небезпечні ділянки та розподіляти рівень складності для проходження туристом маршруту. Перевага полягає в тому, що, аналізуючи дані, карти можна використовувати та рекомендувати туристам здійснювати сходження відповідно до їхнього фізичного навантаження чи рівня складності маршруту.

З огляду на частоту, сферу зацікавлень та роль послуг туристичної інфраструктури особливої актуальності набуває питання аналізування та управління ними. Національний природний парк «Сколівські Бескиди» володіє значними інфраструктурними туристичними ресурсами, які потрібні для формування різноманітних турів і проведення як екологічного, так і інших видів туризму. За допомогою програмного забезпечення *ArcGIS* модуля *Spatial Analyst* проведено аналіз та створено карту навантаження об'єктів туристичної інфраструктури на територію парку. На основі відібраних та позначених показників про кількість об'єктів туристичної інфраструктури оцінено навантаження цих закладів на території парку. З'ясовано, що НПП «Сколівські Бескиди» володіє значними інфраструктурними туристичними ресурсами, які здебільшого містять три основні об'єкти: розміщення, харчування та відпочинку, діяльність яких спрямована на задоволення туристичних потреб населення.

Невід'ємним та важливим складником для туристів виступає транспортна доступність. Удосконалення системи управління якістю транспортних послуг є одним із найважливіших напрямів для підтримки зростання кількості відвідувачів парку. Засобами ГІС-технологій провели аналіз

транспортної доступності території парку. Для цього було побудовано буферну зону радіусом 1 км навколо залізничних шляхів та автомобільних доріг, що проходять територією НПП. Проведений аналіз дає можливість стверджувати, що більшість історико-культурних, природних та об'єктів туристичної інфраструктури мають хорошу транспортну доступність.

Висновок. Наявність та достовірність оперативної інформації щодо рекреаційного використання території національного природного парку створює можливості для продуктивного управління та здійснення рекреаційної функції. Отже, менеджмент рекреаційної діяльності національних природних парків із застосуванням ГІС-технологій має сьогодні велике значення та практичне впровадження. Ефективність управління системи національним природним парком залежить від її структурованої інформаційної системи, збереження природних ресурсів НПП, стійкого розвитку і врахування можливостей та бажань сучасного туриста.

Список використаних джерел

1. Міщенко О. В. Сучасний стан та особливості природокористування в національних природних парках України / Міщенко О. В. // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Екологія. – Харків, 2014. – Вип. 10, № 1104.
2. Худоба В. Можливості використання геоінформаційних технологій в рекреаційній діяльності НПП «Сколівські Бескиди» / В. Худоба, З. Руминська // Наукові записки Терноп. нац. пед. ун-ту ім. Володимира Гнатюка. Серія: Географія. – Тернопіль, 2018. – Вип. 45, № 2. – С. 95–104.